

PASSIO SANCTARUM PERPETUAE ET FELICITATIS

Indledning

Romerne og de kristne

I kejsertiden var de romerske myndigheder generelt uinteresserede i, hvad befolkningen tænkte og troede, blot man opførte sig fornuftigt og ikke skadede andre.

Romerriget prægedes derfor af en række religioner, fortrinsvis orientalske som Isiskulten og Mitraskulten. Medlemmerne eller rettere de indviede var almindelige borgere med almindelige hverv.

Når myndighederne, der generalt var tolerante, alligevel så med voksende skepsis på netop de kristne, skyldes det i høj grad kristendommens eksklusive karakter. I modsætning til andre religioner anerkendte de kristne kun én Gud, og det betød, at de ikke ville anerkende kejserens guddommelige karakter.

Kristen isolation

Denne afvisning gjorde det nærliggende at antage, at de kristne i virkeligheden var fjender af det romerske samfund. Hertil kom, at de kristne distancerede sig fra den brede befolkning. Medens utugt af forskellig art, provokeret abort osv. var en del af dagligdagen i kejsertiden, levede de kristne enten i afholdenhed eller i livsvarige ægteskaber, og abort blev betragtet som barnemord. Hertil kom, at de kristne levede med en stærk forventning om, at Jesus snart ville komme igen for at dømme levende og døde.

Martyrene

For at undersøge de kristnes sindelag bad myndighederne undertiden de kristne om at ofre for kejserens sundhed, men netop forventningen om Jesu snarlige genkomst, *παρουσία*, fik adskillige kristne til at foretrække døden fremfor at give efter for myndighedernes pres. Sådanne kristne kaldes *μάρτυρες*, martyrer, dvs. vidner, fordi de med deres liv har givet vidnesbyrd om Kristus.

Passio Sanctarum Perpetuae et Felicitatis

En af de første martyrberejtelser på latin – græsk var ellers hovedsproget i den tidlige kristendom – er *Passio Sanctarum Perpetuae et Felicitatis*, Den hellige Perpetuas og Felicitas' martyrium.

Denne martyrberejtelser kan betragtes som en arketype for senere martyrberejtelser, da den har mange af de elementer, der kendetegner en rigtig martyrberejtelser.

Man har ingen sikker viden om forfatteren, men ud fra tekstens egne oplysninger kan vi se, at Perpetua og hendes venner må have lidt martyrdøden i Thuburbo i Nordafrika omkring år 203.

Forfatteren har selv forfattet indledningen og afslutningen, medens de mellemliggende kapitler bygger på Perpetuas egne notater i fængslet samt nogle tilsvarende af Saturus, der inden arrestationen havde undervist de unge i den kristne tro.

I det indledende kapitel fortæller forfatteren, at det ikke alene var i begyndelsen af den kristne historie, at der skete store ting. Også i vor tid – skriver han – sker der ting, som man kan lære af. For i de sidste dage vil Herren udgyde sin ånd over alle mennesker, og deres sønner og døtre skal profetere; de unge skal se syner, og de gamle skal drømme. Derfor vil forfatteren fortælle sin samtids brødre og sønner, hvad han har hørt og oplevet.

I kapitel 2 følger en kort skildring af arrestationen af nogle unge katekumener, dvs.

mennesker, der modtager oplæring i kristendommen, inden de skal døbes. Blandt de arresterede er Perpetua og en ung slavinde ved navn Felicitas.

Kapitel 3-10 bygger på Perpetuas egen beretning, som hun nedskrev i fængslet inden henrettelsen. Kapitel 11-13 bygger tilsvarende på Saturus' nedskrevne beretning. Efter disse to centrale afsnit følger kapitel 14-21 med en skildring af selve henrettelsen af de kristne martyrer. Det er alene kapitlerne 2-10, der, der gengives nedenfor.

Perpetuas beretning er bygget op omkring 3 store visioner med en klar indre sammenhæng. Først ser Perpetua i et syn Paradiset og Gud, derpå sin døde broder Dinocrates i Dødsriget, og endelig drømmer hun om den afgørende kamp i amfiteatret. Tilsammen giver de tre visioner hende og læseren vished om, at der er et formål med hendes forestående martyrium. Martyriet vil give hende en plads i paradiset til glæde for alle kristne.

Perpetuas beretning er en overordnelig interessant kilde til den tidlige kristendom i Nordafrika, til forholdet mellem de kristne og de romerske myndigheder, samt til de tanker, en ung kvinde gjorde sig på den tid om livet, døden, kærligheden og Gud.

Udgaver

Den væsentligste nyere udgave er: *Passion de Perpétue et de Félicité, suivi des Actes*, Introduction, texte critique, traduction, commentaire et index par Jacqueline Amat, Les Édition du Cerf, Paris 1996. Udgaven er nr. 417 i serien Sources Chrésiennes.

En mindre ambitiøs udgave er: *The Acts of the Christian Martyrs*, Edited by Herbert Musurillo, Oxford University Press 1972.

Endelig findes Perpetuas martyrium også i en dansk udgave: *De unge skal se syner*, Perpetuamartyriet oversat og kommenteret af Jakob Balling, Ulla Morre Bidstrup og Torben Bramming, Aarhus Universitetsforlag 1997.

* * *

Cap. II. Apprehensi sunt adolescentes catechumeni

Apprehensi sunt adolescentes catechumeni, Revocatus et Felicitas, conserva eius, Saturninus et Secundulus. Inter hos et Vibia Perpetua, honeste nata, liberaliter instituta, matronaliter nupta, habens patrem et matrem et fratres duos, alterum aequae catechumenum, et filium infantem ad ubera. Erat autem ipsa circiter annorum viginti duo.

Haec ordinem totum martyrii sui iam hinc ipsa narravit, sicut concriptum manu sua et suo sensu reliquit.

Cap. III. Factus est mihi carcer subito praetorium

Cum adhuc, inquit, cum prosecutoribus essemus, et me pater verbis evertere cupiret et deicere pro sua affectione perseveraret, "Pater," inquam, "Vides verbi gratia vas hoc iacens, urceolum sive aliud?" Et dixit: "Video." Et ego dixi ei: "Numquid alio nomine vocari potest, quam quod est?" Et ait: "Non." "Sic et ego aliud me dicere non possum, nisi quod sum, Christiana." Tunc pater motus hoc verbo mittit se in me, ut oculos mihi erueret, sed vexavit tantum et profectus est victus cum argumentis diaboli.

Tunc paucis diebus quod caruissem patre, domino gratias egi et refrigeravi absentia illius. In ipso spatio paucorum dierum baptizati sumus, et mihi Spiritus dictavit non aliud petendum ab aqua nisi sufferentiam carnis.

Post paucos dies recipimur in carcerem, et expavi, quia numquam experta eram tales tenebras. O diem asperum! aestus validus turbarum beneficio, concussurae militum! Novissime macerabar sollicitudine infantis ibi.

Tunc Tertius et Pomponius, benedicti diaconi, qui nobis ministrabant, constituerunt praemio, ut paucis horis emissi in meliorem locum carceris refrigeraremus.

Tunc exeuntes de carcere universi sibi vacabant. Ego infantem lactabam iam inedia defectum: Sollicita pro eo alloquebar matrem et confortabam fratrem, commendabam filium. Tabescebam ideo, quod illos tabescere videram mei beneficio.

Tales sollicitudines multis diebus passa sum. Et usurpavi, ut mecum infans in carcere maneret. Et statim convalui et revelata sum a labore et sollicitudine infantis, et factus est mihi carcer subito praetorium, ut ibi mallet esse quam alicubi.

Cap. IV. “Video scalam aeream mirae magnitudinis”

Tunc dixit mihi frater meus: “Domina soror, iam in magna dignatione es, tanta, ut postules visionem, et ostendatur tibi, an passio sit an comneatus.” Et ego, quae me sciebam fabulari cum Domino, cuius beneficia tanta experta eram, fidenter repromisi ei dicens: “Crastina die tibi renuntiabo.” Et postulavi, et ostensum est mihi hoc:

Video scalam aeream mirae magnitudinis pertingentem usque ad caelum et angustam, per quam nonnisi singuli ascendere possent, et in lateribus scalae omne genus ferramentorum infixum. Erant ibi gladii, lanceae, hami, machaerae, veruta, ut si quis neglegenter aut non sursum attendens ascenderet, laniaretur, et carnes eius inhaererent ferramentis. Et erat sub ipsa scala draco cubans mirae magnitudinis, qui ascendentibus insidias praestabat et exterrebat, ne ascenderent.

Ascendit autem Satorius prior, qui postea se propter nos ultro tradiderat, quia ipse nos aedificaverat, et tunc, cum adducti sumus, praesens non fuerat. Et pervenit in caput scalae et convertit se et dixit mihi: “Perpetua, sustineo te; sed vide, ne te mordeat draco ille.” Et dixi ego: “Non me nocebit, in nomine Iesu Christi.”

Et desub ipsa scala quasi timens me lente eiecit caput. Et quasi primum gradum calcarem, calcavi illi caput et ascendi. Et vidi spatium immensum horti et in medio sedentem hominem canum in habitu pastoris, grandem, oves mulgentem. Et circumstantes candidati milia multa. Et levavit caput et aspexit me et dixit mihi: “Bene venisti, τέκνον.” Et clamavit me et de caseo, quod mulgebat, dedit mihi quasi bucellam. Et ego accepi iunctis manibus et manducavi. Et universi circumstantes dixerunt: “Amen.”

Et ad sonum vocis experrecta sum commanducans adhuc dulce, nescio quid. Et retuli statim fratri meo. Et intelliximus passionem esse futuram, et coepimus nullam iam spem in saeculo habere.

Cap. V. Supervenit de civitate pater meus

Post paucos dies rumor cucurrit, ut audiremur. Supervenit autem et de civitate pater meus consumptus taedio, et ascendit ad me, ut me deiceret dicens:

“Miserere, filia, canis meis! Miserere patri, si dignus sum a te pater vocari, si his te manibus ad hunc florem aetatis provexi, si te praeposui omnibus fratribus tuis!
5 Ne me dederis in dedecus hominum! Aspice fratres tuos, aspice matrem tuam et materteram, aspice filium tuum, qui post te vivere non poterit! Depone animos! Ne universos nos extermines! Nemo enim nostrum libere loquetur, si tu aliquid fueris passa.”

Haec dicebat quasi pater pro sua pietate basians mihi manus et se ad pedes meos
10 iactans, et lacrimans me iam non filiam nominabat, sed dominam. Et ego dolebam casum patris mei, quod solus de passione mea gavisurus non esset de toto genere meo. Et confortavi eum dicens: “Hoc fiet in catasta, quod Deus voluerit. Scito enim nos non in nostra esse potestate constitutos, sed in Dei.”

Et recessit a me contristatus.

Cap. VI. Pervenimus ad forum

Alio die cum pranderemus, subito rapti sumus, ut audiremur. Et pervenimus ad forum. Rumor statim per vicinas fori partes cucurrit, et factus est populus immensus. Et ascendimus in catastam. Interrogati ceteri confessi sunt.

Ventum est et ad me. Et apparuit pater ilico cum filio meo et extraxit me de gradu dicens: “Supplica! Miserere infanti!” Et Hilarianus procurator, qui tunc loco proconsulis Minuci Timiniani defuncti ius gladii acceperat, “Parce”, inquit, “canis patris tui, parce infantiae pueri! Fac sacrum pro salute imperatorum!” Et ego respondi: “Non facio.” Hilarianus: “Christiana es?”, inquit. Et ego respondi: “Christiana sum.” Et cum staret pater ad me deiciendam, iussus est ab Hilariano proici et virga
10 percussus est. Et doluit mihi casus patris mei, quasi ego fuissem percussa. Sic dolui pro senecta eius misera.

Tunc nos universos pronuntiat et damnat ad bestias; et hilares descendimus ad carcerem. Tunc quia consveverat a me infans mammas accipere et mecum in carcere manere, statim mitto ad patrem Pomponium diaconum postulans infantem, sed pater
15 dare noluit. Et quomodo Deus voluit, neque ille amplius mammas desideravit, neque mihi fervorem fecerunt, ne sollicitudine infantis et dolore mammarum macerarer.

Cap. VII. Cognovi fratrem meum laborare

Post dies paucos, dum universi oramus, subito media oratione profecta est mihi vox, et nominavi Dinocratem. Et obstipui, quod numquam mihi in mentem venisset nisi tunc, et dolui commemorata casus eius. Et cognovi me statim dignam esse et pro eo petere debere. Et coepi de ipso orationem facere multum et ingemescere ad dominum.
5 Continuo ipsa nocte ostensum est mihi hoc:

Video Dinocratem exeuntem de loco tenebroso, ubi complures erant, aestuantem valde et sitientem, sordido cultu et colore pallido, et vulnus in facie eius, quod, cum moreretur, habuit. Hic Dinocrates fuerat frater meus carnalis, annorum septem, qui per infirmitatem facie cancerata male obiit, ita ut mors eius odio fuerit omnibus hominibus. Pro hoc ergo orationem feceram. Et inter me et illum grande erat diastema, ita ut uterque ad invicem accedere non possemus. Erat deinde in illo loco, ubi Dinocrates erat, piscina plena aqua altiolem marginem habens, quam erat statura pueri. Et extendebat se Dinocrates quasi bibiturus. Et ego dolebam, quod et piscina illa aquam habebat, et tamen propter altitudinem marginis bibiturus non esset.

15 Et experrecta sum, et cognovi fratrem meum laborare. Sed fidebam me profuturam labori eius. Et orabam pro eo omnibus diebus, quousque transivimus in carcerem castrensem. Munere enim castrensi eramus pugnaturi. Natale tunc Getae Caesaris. Et feci pro illo orationem die et nocte gemens et lacrimans, ut mihi donaretur.

Cap. VIII. Video Dinocratem refrigerantem

Die, quo in nervo mansimus, ostensum est mihi hoc: Video locum illum, quem retro videram, et Dinocratem mundo corpore bene vestitum refrigerantem, et ubi erat vulnus, video cicatricem, et piscinam illam, quam retro videram, summisso margine usque ad umbilicum pueri. Et aquam de ea trahebat sine cessatione. Et super marginem fiala aurea plena aqua. Et accessit Dinocrates et de ea bibere coepit; quae fiala non deficiebat. Et satiatus accessit de aqua ludere more infantium gaudens. Et experrecta sum. Tunc intellexi translatum eum esse de poena.

Cap. IX. Praepositus carceris nos magnificare coepit

Deinde post dies paucos Pudens miles optio, praepositus carceris, nos magnificare coepit intelligens magnam virtutem esse in nobis. Qui multos ad nos admittebat, ut et nos et illi invicem refrigeraremus.

Ut autem proximavit dies muneris, intrat ad me pater meus consumptus taedio, et coepit barbam evellere et in terram mittere et prosternere se in faciem et improperare annis suis et dicere tanta verba, quae moverent universam creaturam. Ego dolebam pro infelici senecta eius.

Cap. X. "Filia, pax tecum"

Pridie quam pugnaremus, video in horomate hoc: venisse Pomponium diaconum ad ostium carceris et pulsare vehementer. Et exivi ad eum et aperui ei. Qui erat vestitus discincta candida habens multiplices galliculas. Et dixit mihi: "Perpetua, te expectamus. Veni!" Et tenuit mihi manum et coepimus ire per aspera loca et flexuosa. Vix tandem pervenimus anhelantes ad amphitheatrum et induxit me in media arena et dixit mihi: "Noli pavere! Hic sum tecum et collaboro tecum." Et abiit.

Et aspicio populum ingentem attonitum, et quia sciebam me ad bestias damnatam esse, mirabar, quod non mitterentur mihi bestiae.

10 Et exivit quidam contra me Aegyptius foedus specie cum adiutoribus suis pugnaturus mecum. Veniunt et ad me adolescentes decori, adiutores et fautores mei. Et exspoliata sum et facta sum masculus. Et coeperunt me favisores mei oleo defricare, quomodo solent in agone. Et illum contra Aegyptium video in afa volutantem.

15 Et exivit vir quidam mirae magnitudinis, ut etiam excederet fastigium amphitheatri discinctatus purpuram inter duos clavos per medium pectus habens et galliculas multiformes ex auro et argento factas et ferens virgam quasi lanista et ramum viridem, in quo erant mala aurea. Et petiit silentium et dixit:

“Hic Aegyptius, si hanc vicerit, occidet illam gladio. Haec, si hunc vicerit, accipiet ramum istum.” Et recessit.

20 Et accessimus ad invicem et coepimus mittere pugnos. Ille mihi pedes apprehendere volebat, ego autem illi calcibus faciem caedebam. Et sublata sum in aere et coepi eum sic caedere quasi terram non calcans. At ubi vidi moram fieri, iunxi manus, ut digitos in digitos mitterem, et apprehendi illi caput. Et cecidit in faciem et calcavi illi caput.

25 Et coepit populus clamare et favisores mei psallere. Et accessi ad lanistam et accepi ramum. Et osculatus est me et dixit mihi: “Filia, pax tecum.” Et coepi ire cum gloria ad Portam Sanavivariam.

Et experrecta sum, et intellexi me non ad bestias, sed contra diabolum esse pugnaturam. Sed sciebam mihi esse victoriam.

30 Hoc usque in pridie muneris egi. Ipsius autem muneris actum, si quis voluerit, scribat.

* * * * *